

Friluftsliv, roligt och relevant?

- en kvalitativ studie om idrottslärarstudenters
upplevelser av friluftsliv på Gymnastik- och
idrottshögskolan

Daniel Lystad & Patrik Svensson

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Examensarbete: 38:2010

Läroprogrammet: 2008-2011

Seminariehandledare: Leif Yttergren

Examinator: Jane Meckbach

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur idrottslärarstudenterna upplever friluftslivsundervisningen på lärarprogrammet på Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH). Frågeställningarna som användes var: Vad är friluftsliv för studenterna och vilka centrala områden i friluftsliv är det viktigt att ha kunskap om? Hur har friluftslivsundervisningen påverkat studenternas intresse för friluftsliv? Vad har studenterna lärt sig av friluftslivsundervisningen och vilka synpunkter har de på undervisningen? På vilket sätt är utbildningen i friluftsliv relevant för den kommande yrkesrollen?

Metod

Studien har en kvalitativ ansats och bygger på en intervjustudie av fyra studenter som läser sista terminen på lärarprogrammet på GIH. Studenterna har genomfört alla friluftslivskurserna på lärarprogrammet. I vårt urval tog vi inte hänsyn till kön, ålder eller bakgrund. Vi lottade fram våra respondenter och använde oss av en strukturerad intervjumetod där respondenterna mötte likartade teman i förhållande till studiens syfte.

Resultat

Friluftsliv är ett upplevelsebaserat ämne som ska vara avkopplande och genomföras utomhus utan tävlingsmoment. Det mest centrala begreppet, säkerhet, innebar för respondenterna kunskaper om vad som är lämplig utrustning, hur man planerar och genomför friluftslivsaktiviteter. Möjligheten att få prova på nya aktiviteter, arbeta i nya gruppkonstellationer och upplevelser de fått av friluftsliv påverkade intresset positivt. Det som påverkat intresset för friluftsliv negativt var: att friluftslivet framställs som något allvarligt och nästan farligt, att friluftslivet blev tävlingsinriktat, dåliga förkunskaper och negativ inställning innan kursstart. Våra respondenter upplevde att de utvecklat sina personliga färdigheter i friluftslivsaktiviteter (t.ex. paddling, skidåkning) samt lärt sig om vad som är lämplig utrustning. Tre av fyra respondenter upplever att den utbildning i friluftsliv som bedrivs på GIH är relevant för deras kommande yrkesroll. Mycket av den undervisning som bedrivs på lärarprogrammet kan användas i grund- och gymnasieskolan med vissa anpassningar. Våra respondenter upplever att de didaktiska kunskaperna faller i skymundan. Fler lärtillfällen med fokus på de didaktiska färdigheterna inom idrottsläraryrket skulle öka relevansen av friluftslivsundervisningen på GIH.

Slutsats

Friluftslivsundervisningen på GIH ger positiva upplevelser och ökar många studenters intresse för friluftsliv. Undervisningen fokuserar på personliga färdigheter och den didaktiska delen av idrottsläraryrket faller i skymundan. Vi anser att fler diskussioner, reflektionsuppgifter och en bättre återkoppling hade bidragit till ett ökat lärande, varit bra för helhetsupplevelsen av friluftslivsundervisningen på GIH samt ökat utbildningens relevans för studenternas kommande yrkesroll.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Bakgrund	2
1.2.1 Friluftslivsutbildning på GIH	2
Grönt friluftsliv	2
Blått friluftsliv	3
Vitt friluftsliv.....	4
1.3 Forskningsläge	5
1.3.1 Idrottsämnet på idrottsläroprogrammet.....	5
1.3.2 Friluftsliv på idrottsläroprogrammet.....	6
1.3.3 Sammanfattning	8
1.4 Syfte och frågeställningar.....	9
2. Metod.....	10
2.1 Datainsamlingsmetod	10
2.2 Urval.....	10
2.3 Procedur	11
2.4 Reliabilitet och Validitet	11
3. Resultat.....	13
3.1 Vad är friluftsliv för studenterna och vilka centrala områden i friluftsliv är det viktigt att ha kunskap om?.....	13
3.2 Hur har friluftslivundervisningen påverkat studenternas intresse för friluftsliv?	15
3.3 Vad har studenterna lärt sig av friluftslivsundervisningen och vilka synpunkter har de på undervisningen?.....	18
3.4 På vilket sätt är utbildningen i friluftsliv relevant för den kommande yrkesrollen?.....	22
4. Sammanfattande diskussion	24
4.1 Slutsats	30
4.2 Självkritik	30
4.3 Fortsatt forskning	31
Käll- och litteraturförteckning.....	32
Bilaga 1 Litteratursökning	
Bilaga 2 Frågebatteri	
Bilaga 3 Momentpromemorior GIH	

1 Inledning

1.1 Introduktion

Friluftsliv har en stark tradition i det svenska samhället. Vikten av friluftsliv påtalas i såväl Lpo/Lpf 94 som i kursplanerna för idrott och hälsa i grund- och gymnasieskolan. I kursplanerna för idrott och hälsa nämns endast ett fåtal aktiviteter som obligatoriska: dans, orientering, simning och friluftsliv.¹

I kursplanen för idrott och hälsa står det i uppnåendemålen för år fem att eleverna skall ”ha grundläggande kunskaper om friluftsliv samt känna till principerna för allemansrätten.”² I uppnåendemålen för år nio står det att eleverna skall ”kunna orientera sig i okända marker genom att använda olika hjälpmedel samt kunna planera och genomföra vistelse i naturen under olika årstider.”³ I gymnasieskolans kursplan för idrott och hälsa A står det att eleverna skall ”ha kunskap om samt ha genomfört och upplevt olika former av friluftsliv.”⁴ I kursplanen för idrott och hälsa B står det att eleverna skall ”ha fördjupat sina kunskaper i friluftsliv och kunna tillämpa dessa under olika årstider.”⁵

Trots detta visar den nationella utvärderingen av grundskolan som Skolverket genomförde 2003 att friluftslivsundervisning är av ringa omfattning i grundskolan. En tredjedel (36%) av de tillfrågade eleverna säger att det inte lärt sig någonting överhuvudtaget om friluftsliv.⁶ Vi anser att detta är oroande. Det är en del av den professionella yrkesrollen att undervisa i friluftsliv och det är ett tjänstefel att inte använda sig av friluftsliv i sin undervisning som idrottslärare.

¹ Skolverket, *Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94 : Lpf 94* (Utbildningsdep., Stockholm, 1994) & Skolverket, *Nationell kursplan för idrott och hälsa* (grundskolan) <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>, publicerat 2000-07

² Skolverket, *Nationell kursplan för idrott och hälsa* (grundskolan) <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0809&infotyp=23&skolform=11&id=3872&extraId=2087>, publicerat 2000-07

³ Ibid.,

⁴ Skolverket, *Nationell kursplan för Idrott och Hälsa A* <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=1011&infotyp=5&skolform=21&id=3201&extraId=>, publicerat 2000-07

⁵ Skolverket, *Nationell kursplan för Idrott och Hälsa B* <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=1011&infotyp=5&skolform=21&id=3121&extraId=>, publicerat 2000-07

⁶ Nationella utvärderingen av grundskolan (Stockholm: Skolverket, 2003), s. 153

I Lena Larssons doktorsavhandling *Idrott - och helst lite till, idrottslärarstudenters möte med utbildningen* framgår det att idrottslärarutbildarna (fortsättningsvis utbildarna) på de sexton lärosäten i Sverige som utbildar idrottslärare, ser friluftslivsundervisningen på idrottslärarprogrammet som deras flaggskepp. Mycket tid såväl som resurser läggs på friluftslivsutbildningen.⁷

Vi ställer oss därför frågan varför friluftsliv förekommer i så ringa omfattning som den gör i grund- och gymnasieskolan när den har en sådan central roll inom idrottslärarutbildningen? För att försöka förstå denna problematik riktar vår studie in sig på idrottslärarstudenterna (fortsättningsvis studenterna) och hur de upplever friluftslivsundervisningen på GIH.

1.2 Bakgrund

I uppsatsen använder vi oss ofta av begreppet friluftsliv, vilket medför att en tydlig definition av begreppet blir nödvändig. Vi har valt att använda oss av den gängse svenska definitionen av friluftsliv som Friluftsgruppen⁸, på uppdrag av regeringskansliet, fastställde år 1999. Definitionen lyder som följer: ”Friluftsliv är vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling.”⁹

1.2.1 Friluftslivsutbildning på GIH

Friluftslivsutbildningen delas upp i tre moment: Grönt, blått och vitt friluftsliv. Nedan presenteras kurspromemorierna för de tre momenten.

Grönt friluftsliv

Det gröna friluftslivet innehåller baslägerverksamhet, förflyttningssätt i naturen, ekologi, miljö, grupprocesser, säkerhet och kartkunskap.

Efter kursen förväntas studenten ha förmåga att:

⁷ Larsson, Lena, *Idrott – och helst lite mer idrott: Idrottslärarstudenters möte med utbildningen* (diss. Stockholm: Stockholm Universitet, 2009), s. 147.

⁸ Genom beslut den 8 juli 1999 beslöt Regeringskansliet att tillsätta en arbetsgrupp för översyn av framtida inriktning och administration av statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer, <http://www.sweden.gov.se/content/1/c4/19/03/a85c328c.pdf>, publicerat 1999-12

⁹ Regeringskansliet, *Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer*, <http://www.sweden.gov.se/content/1/c4/19/03/a85c328c.pdf>, publicerat 1999-12

- praktiskt genomföra akut omhändertagande efter skada och kunna beskriva hur rehabiliteringsprocessen är upplagd.
- kunna redogöra fakta och visa förståelse för grundläggande begrepp samt visa på personlig färdighet inom de olika praktiska momenten som ingår i kursen samt visa förmåga att på ett grundläggande sätt reflektera över det egna lärandet inom respektive moment.

Målen med delmomentet är att studenten:

- får formella kunskaper i friluftsliv med upplevelser, kulturinslag, vandring/orientering, paddling och baslägerverksamhet samt grupp och ledarprocesser.¹⁰

Blått friluftsliv

Det blå friluftslivet innehåller kajakpaddling i skärgårdsmiljö, navigering, väderkunskaper, turplanering, ämnesintegrering, naturen som lek- och lärosal, miljö, hållbar utveckling, utrustnings- och säkerhetsfrågor, didaktik, metodik, friluftsteknik inom blått/grönt friluftsliv och orientering.

Efter kursen förväntas studenten ha förmåga att:

- ur ett didaktiskt perspektiv kunna planera, värdera och argumentera för, genomföra och vara flexibel i samt utvärdera och bedöma undervisningssituationer.
- tillämpa, utöva och värdera olika former av idrott som medel för etisk och social utveckling samt hälsa och välbefinnande i ett didaktiskt helhetsperspektiv.

Målen med delmomentet är att studenten:

- får upplevelser av friluftskaraktär.
- får en förståelse för det svenska friluftslivets kulturarv.
- får kunskaper i friluftsliv, säkerhetsfrågor och lärarskap i relation till blå/grön friluftslivsdidaktik.
- får kunskaper om friluftslivets hälsovärde samt kunskaper om miljö och hållbar utveckling.
- kan skapa, genomföra och analysera lärmiljöer för barn och ungdomar i friluftsliv.¹¹

¹⁰ Se bilaga 3. (Momentpromemorior).

¹¹ Ibid.,

Vitt friluftsliv

Det vita friluftslivet innehåller friluftsliv i vinter- och fjällmiljö, skidåkning (längd-, tur- och utförsåkning) med avseende på teknik, metodik och didaktik, säkerhet, ledarskap och grupprocesser.

Efter kursen förväntas studenten ha förmåga att:

- använda avancerad förflyttningsteknik (olika former av skidåkning) i en komplex och avancerad miljö (vinterfjäll).
- utöva ledarskap med didaktiska överväganden (förutsäga, värdera, prioritera, planera, genomföra och utvärdera) med avseende på gruppen, säkerhet och friluftsmässighet.¹²

Målen med delmomentet är att studenten:

- visar en viss förmåga att integrera kunskaper från de olika kunskapsområdena med friluftsliv och skidåkning.
- utför momenten tekniskt korrekt men med något bristande kontroll och/eller balans och/eller flyt.
- utför diagonalåkning på plant underlag, stakning på plant underlag, tillämpad åkning i lätt terräng (längdåkning).
- tillämpar åkning med parallella skidor i medelbrant terräng, sväng i sväng (utförsåkning).
- genomför och leder en tur av friluftslivskaraktär i fjällmiljö vintertid på ett friluftsmässigt och säkert sätt på individnivå med ledarövningar.
- undervisar och uppvisar ett analytiskt och reflekterande didaktiskt resonemang om delmomentets kunskapsområden.¹³

Det bedrivs en omfattande utbildning i friluftsliv på lärarutbildningen vid GIH i Stockholm. Gemensamt för alla kurser, enligt promemoriorna och kursplanerna, är att de har fokus på progression. Kurserna bygger på varandra och en naturlig kunskapsprogression eftersträvas. Fokus ligger också på den didaktiska synvinkeln, ”den didaktiska kopplingen till tidigare

¹² Friluftsmässigt innebär i detta sammanhang tillämpning av kunskaperna inom områdena förflyttningsteknik, kost och vätska, funktionell klädsel och ändamålsenlig utrustning, övernattning i friluftsmiljö, kartkunskap och orientering, säkerhet och första hjälpen. (Se bilaga 3. Momentpromemior).

¹³ Se bilaga 3. (Momentpromemior).

idrottskurser är stark”¹⁴ står det i kursplanerna. Viktigt är att studenterna utvecklar sin didaktiska förmåga och sina didaktiska kunskaper i samtliga friluftslivsmoment. Aktivt, praktiskt deltagande från studentens sida är en förutsättning för inhämtande av kunskaper och färdigheter.¹⁵

1.3 Forskningsläge

De forskningsområden som kommer att beröras i uppsatsen behandlar studenternas och utbildarnas syn på idrottsläroutbildningen i stort, samt deras syn på utbildningen i friluftsliv på idrottsläroutbildningen.

I sammanfattningen av forskningsläget visar vi på konflikten mellan praktiska färdigheter och didaktiska kunskaper och vilka konsekvenser det ger. Vi visar på utvecklingen av idrottsläroutbildningen när vi jämför en avhandling från 1991 och en rapport från 2002.¹⁶

Det som specifikt berör friluftslivsundervisningen på idrottsläroutbildningen har vi studerat ur två perspektiv. Dels utifrån utbildarnas perspektiv där vi belyser hur de ser på ämnet och vilka mål de har. Dels har vi studerat samma ämne utifrån studenternas perspektiv, vad de upplever att ämnet ska innehålla och vad de tror att det har för relevans i deras kommande yrkesroll.

1.3.1 Idrottsämnet på idrottsläroprogrammet

I Claes Annerstedt avhandling *Idrottsläroarna och idrottsämnet. Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv* från år 1991, som baseras på 15 intervjuer med studenter samt 15 intervjuer med utbildare, kritiseras idrottsläroutbildningen för att studenterna lär sig att bli

¹⁴ GIH Stockholm, *Kursplaner på läroprogrammet*,

<http://gih.se/templates/ihsDownloadFile.aspx?F=L3VwbG9hZC9VdGJpbGRuaW5nc2F2ZC9LdXJzcGxhbmVyL0zDpHJhcnByb2dyYW1tZXQvSHQgMTAvVGvYbWluM19JZHJvdHRfZGlkX2luc9JSV8zMGIhX0xHSUREMi5wZGY=>, publicerad 2010-06-16;

<http://gih.se/templates/ihsDownloadFile.aspx?F=L3VwbG9hZC9VdGJpbGRuaW5nc2F2ZC9LdXJzcGxhbmVyL0zDpHJhcnByb2dyYW1tZXQvVnQgMDgvSW5vIDEgSWRyYb3R0IGRpZCBpbmJpa3RulGdydW5ka3VycyAzMGhwIDIwMDcxMjE5LnBkZg==>, publicerad 2007-12-19 &

<http://gih.se/templates/ihsDownloadFile.aspx?F=L3VwbG9hZC9VdGJpbGRuaW5nc2F2ZC9LdXJzcGxhbmVyL0zDpHJhcnByb2dyYW1tZXQvVnQgMTAvSWRyYb3R0X2Rpb3R0IGRpZCBpbmJpa3RulGdydW5ka3VycyAzMGhwIDIwMDcxMjE5LnBkZg==>, publicerad 2009-12-18.

¹⁵ Ibid.,

¹⁶ Annerstedt, Claes, *Idrottsläroarna och idrottsämne: Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv* (Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis, 1991); Annerstedt, Claes & Bergendahl, Lars, *Attraktiv utbildning: En studie av läroutbildningar i idrott och hälsa* (Göteborg: Göteborgs Universitet, 2002)

bra på idrott och inte att bli bra lärare. Annerstedt skriver att idrottslärarutbildningen inte är tillräckligt förankrad i skolans verksamhet. Det ställs för mycket krav på de personliga färdigheterna och för få krav på de didaktiska färdigheterna inom idrottslärarutbildningen.¹⁷

I rapporten *Attraktiv utbildning – En studie av lärarutbildningar i idrott och hälsa* från år 2002, som bygger på intervjuer med studenter, utbildare och analyser av kursplaner slår Annerstedt och Bergendahl fast att utbildarna idag är väl förtrogna med läroplaner och kursplaner i grund- och gymnasieskola och att dessa hela tiden hålls levande under idrottslärarutbildningen.¹⁸

Det framgår även i rapporten att idrottslärarutbildningen går mot en allt tydligare forskningsanknytning. Utbildarna som intervjuats i rapporten menar att den allt starkare forskningsanknytningen gör att de didaktiska idrottskunskaperna faller i skymundan. Annerstedt och Bergendahl skriver att kursplanerna som finns inom idrottslärarutbildningarna är för allmänt skrivna och att studenterna har svårt att förhålla sig till dessa. De ämnesdidaktiska kunskaperna måste tydliggöras och höjas. I rapporten fastslås att de problem som fanns när Annerstedt gjorde sin avhandling år 1991 kvarstår trots de förändringar av lärarutbildningen som gjorts.¹⁹

1.3.2 Friluftsliv på idrottslärarprogrammet

I Erik Backmans licentiatuppsats *Teaching and learning friluftsliv in Physical Education Teacher Education* från år 2007, som bygger på intervjuer med 17 utbildare från åtta olika lärosäten runt om i landet framgår det att friluftslivsundervisningen på idrottslärarprogrammet är upplevelsebaserad och syftar till att skapa ett intresse hos studenterna.²⁰

Utbildarna som intervjuas i Backmans studie menar att det är svårt att påverka studenternas intresse för friluftsliv. Detta eftersom de tidigare erfarenheter som studenterna har av friluftsliv är djupt rotade och att det är svårt att på kort tid ändra deras inställning. En stor del av utbildningen och mycket resurser läggs på friluftsliv. Backman menar dock att mer

¹⁷ Annerstedt, s. 241f.

¹⁸ Annerstedt & Bergendahl, s. 74.

¹⁹ Ibid., s.74.

²⁰ Backman, Erik, *Teaching and learning friluftsliv in Physical Education Teacher Education* (diss. Stockholm: Lärarhögskolan Stockholm, 2007), s. 20f.

upplevelsebaserad undervisning inte påverkar de negativt inställda studenternas intresse. Mängden undervisningstid som ägnas åt att ge studenterna upplevelser är inte en avgörande faktor för om undervisningen skall påverka studenternas intresse för friluftsliv.²¹

Backman skriver att det är viktigt att utbildarna inte bara fokuserar på att skapa ett eget intresse för friluftsliv hos studenterna. Det är lika viktigt att skapa en förståelse hos studenterna varför friluftsliv har en så stark tradition inom den svenska kulturen samt att det tillhör deras professionella yrkesroll att bedriva friluftslivsundervisning i grund- och gymnasieskolan. För att uppnå detta menar Backman att det är viktigt att det finns relevant litteratur och att studenterna ges möjlighet att reflektera, analysera och diskutera friluftsliv utifrån ett socialt och kulturellt perspektiv.²²

Det framkommer att idrottslärarytbildningen fokuserar på det exklusiva friluftslivet. Med det exklusiva friluftslivet menas vistelse i orörd naturmiljö långt från civilisationen. Backman menar att denna typ av friluftsliv förekommer i liten skala i grund- och gymnasieskolans undervisning.²³

Larssons doktorsavhandling *Idrott – och helst lite mer, idrottslärarytstudenters möte med utbildningen* från år 2007 är en enkät-, intervju- och essästudie där utbildare och studenter har deltagit. I essästudien fick studenterna skriva essäer där de reflekterade över utbildningen. Doktorsavhandlingen belyser hur studenter och utbildare upplever idrottslärarytbildningen.

Vidare framkommer det att utbildarna vill att deras undervisning inom friluftsliv på idrottslärarytprogrammet skall syfta till att skapa eldsjälar med hjälp av upplevelsebaserad inläring. Förhoppningen är att studenterna som färdiga lärare kommer lägga fokus på att eleverna i grund- och gymnasieskolan ska få mycket friluftslivsundervisning.²⁴

I Larssons doktorsavhandling uttalar sig utbildarna om friluftsliv som kunskapsområde. Det står att friluftslivsundervisningen som tidigare nämnts är upplevelsebaserad utan fokus på

²¹ Backman, s. 26f.

²² Ibid., s. 46f.

²³ Ibid., s. 46f.

²⁴ Larsson, s. 134f.

tävling eller rangordning. Utbildarna säger dock att det finns en del krav på praktisk friluftslivsteknik (t.ex. paddlingsteknik, klättring) men det är inte det som är mest prioriterat.²⁵

Studenternas syn på friluftslivsundervisningen på idrottsläroprogrammet tas upp i Larssons doktorsavhandling. Studenterna betonar att friluftslivsundervisningen ger roliga upplevelser för stunden, naturupplevelser och utmaningar. De anser att de kunskaper och erfarenheter som de fått av friluftslivsundervisningen kommer att ha betydelse för deras kommande val av aktiviteter i idrottsundervisningen. Larsson tolkar detta som att studenterna kommer att bedriva friluftslivsundervisning i deras kommande yrkesroll.²⁶

1.3.3 Sammanfattning

Vi kan konstatera att det råder en gemensam syn bland utbildarna på hur friluftslivsundervisningen på idrottsläroprogrammet ska bedrivas. Viktigt är att skapa ett intresseväckande och upplevelsebaserat friluftsliv, eldsjälar ska skapas. Förhoppningen är att detta ska resultera i mer undervisning i friluftsliv på grund- och gymnasieskolan. Trots denna syn och förhoppning konstateras det i flera forskningsrapporter att friluftslivsundervisningen, såsom den bedrivs på idrottsläroprogrammet, inte förekommer i samma omfattning i grund- och gymnasieskolan.

Vi har presenterat forskning som handlar om hur utbildarna ser på friluftslivsundervisningen på idrottsläroprogrammet. Utbildarnas syfte med friluftslivsutbildningen på idrottsläroprogrammet är tydlig, eldsjälar ska skapas. Men är det så, skapas det verkligen eldsjälar? Vad lär sig studenterna egentligen? Blir de duktiga lärare, eller blir de duktiga på att utöva friluftsliv som fritidsaktivitet?

Det är, som tidigare nämnt, tydligt att undervisningen på idrottsläroprogrammet inte är förankrad i undervisningen i grund- och gymnasieskolan. Därför vill vi undersöka vad friluftsliv är för studenterna på GIH, vilka centrala områden i friluftsliv det är viktigt att ha kunskap om och hur relevant det friluftsliv som bedrivs på GIH är för studenternas kommande yrkesroll. Forskning om dessa områden ur ett studentperspektiv på GIH lyser med sin frånvaro och motiverar vår studie.

²⁵ Larsson, s. 146f.

²⁶ Ibid., s. 251f.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur idrottslärostudenterna upplever friluftslivsundervisningen på lärarprogrammet på Gymnastik- och idrottshögskolan.

Följande frågeställningar står i fokus:

- Vad är friluftsliv för studenterna och vilka centrala områden i friluftsliv är det viktigt att ha kunskap om?
- Hur har friluftslivsundervisningen påverkat studenternas intresse för friluftsliv?
- Vad har studenterna lärt sig av friluftslivsundervisningen och vilka synpunkter har de på undervisningen?
- På vilket sätt är utbildningen i friluftsliv relevant för den kommande yrkesrollen?

2 Metod

2.1 Datainsamlingsmetod

Intervjuer som datainsamlingsmetod föll sig naturligt. Då studieobjektet var hur studenterna på GIH upplevde friluftslivsutbildningen lämpade sig den strukturerade intervjumetoden bra. Intervjun byggdes upp kring fokuserade frågeområden, studiens syfte och frågeställningar, där det fanns möjlighet att ställa öppna följdfrågor för djupare förståelse och respondenten gavs stort utrymme att besvara frågorna.²⁷

2.2 Urval

Vi satte upp följande kriterier på våra respondenter till studien:

- Studenten ska vara antagen på lärarprogrammet vid GIH.
- Studenten skall ha genomfört lärarprogrammets kurser inom friluftsliv vid GIH.

Vi ville att studenterna som deltog i vår studie skulle kunna uttala sig om friluftslivsutbildningen i dess helhet, vilket innebar att vi begränsade vårt urval till studenter som går sista terminen på GIH:s lärarutbildning. Det var fördelaktigt att studenterna hade kommit långt i utbildningen och hade en klar lärarfilosofi, samt tankar kring hur de vill bedriva friluftsliv i deras kommande yrkesroll.

De studentgrupper som föll inom ramen för dessa kriterier var L45 och L4K vid GIH höstterminen 2010, totalt 41 studenter.²⁸ Vi lottade fram fyra studenters namn ur urvalsgruppen och uppsökte dem personligen eller via e-post. Vilde någon av de studenter som lottades fram inte delta i studien lottade vi fram nya namn tills vi fick fram fyra studenter som ville delta.

²⁷ Krag Jacobsen, Jan, *Intervju: Konsten att lyssna och fråga* (Köpenhamn: Hans Reitzels Förlag, 1993), s. 18f

²⁸ En student intervjuades i pilotstudien. Studenten ströks sedan i urvalsgruppen. Det totala urvalet från början var således 42 studenter.

I vårt urval tog vi inte hänsyn till kön, ålder eller bakgrund. Vi ansåg att detta inte var relevant i förhållande till vårt syfte med studien.

2.3 Procedur

Det var frivilligt att delta i vår intervjustudie. Studenterna som deltog är och förblir anonyma. Detta framgick tydligt i det mejl studenterna fick samt vid intervjutillfällena. Tre av de studenter vi lottade fram valde att inte delta i studien. Studenterna uppgav att de inte kunde delta p.g.a tidsbrist.

Efter att vi fått fram våra fyra respondenter skickade vi ut vårt frågebatteri²⁹ för att de skulle få möjligheten att reflektera kring de frågor som kom att ställas. Intervjuerna genomfördes enskilt i ett rum på GIH. Innan intervjun inleddes informerades respondenten återigen om att det var frivilligt att delta. Vi frågade även om tillåtelse att spela in intervjun för att underlätta för oss som intervjuare. Vi valde att inte föra anteckningar under tiden intervjun genomfördes för att få ett bättre flyt och kunna ställa följdfrågor och följa respondenten i dennes resonemang. Intervjuerna varade mellan 30 och 40 minuter.

En av oss ledde alla intervjuer för att säkerställa att de blev så lika varandra som möjligt i utförandet. Den andra personen fanns med vid intervjutillfället och ställde följdfrågor om han ansåg att det var nödvändigt.

Transkriberingen av det empiriska materialet genomfördes inom 24 timmar efter att intervjun genomförts. En av oss transkriberade samtliga intervjuer för att säkerställa att strukturen blev likadan. Transkriberingarna finns i vår ägo. Analysen av det empiriska materialet genomfördes av oss båda. Vi klippte och klistrade ut de relevanta delarna från transkriberingarna i ett Microsoft Word dokument. Vi letade efter liknande samt avvikande teman i svaren och fogade sedan in dem under våra frågeställningar.

2.4 Reliabilitet och Validitet

Reliabilitet i kvalitativ forskning är ett svårdefinierat begrepp då det oftast behandlats ur ett kvantitativt perspektiv. Inom den kvalitativa forskningen tolkas respondenters utsagor av

²⁹ Se bilaga 2.

forskare vilket medför att olika forskare kan tolka den insamlade datan annorlunda. För att öka reliabiliteten i den kvalitativa forskningen ska flera inbördes oberoende forskare kunna genomföra samma studie och komma fram till liknande resultat och slutsatser.³⁰

För att öka reliabiliteten i vår studie såg vi till att samma person genomförde samtliga intervjuer. Detta för att säkerställa att informationen samlats in på ett så lika sätt som möjligt och att mätinstrumentet användes på ett så likartat sätt som möjligt genomgående i studien. Reliabiliteten i vår studie ökade eftersom vi använde den strukturerade intervjumetoden. Denna metod gjorde det möjligt att säkerställa att intervjuerna blev så lika varandra i utförandet som möjligt eftersom respondenterna mötte samma teman och liknande frågor vid de olika intervjutillfällena.

I de transkriberade intervjuerna framgår vilka frågor vi har ställt och vilka svar vi fått. Resultaten och slutsatserna härleds direkt till den insamlade information och går därför att kontrollera. Genom att tydligt skriva vilka kriterier vi gått efter i vårt urval är det möjligt att genomföra en liknande undersökning med samma typ av urvalsgrupp. Detta gav en ökad reliabilitet i vår studie.

Innan vi genomförde våra intervjuer gjorde vi en pilotstudie. Syftet med pilotstudien var att undersöka om vårt frågebatteri täckte in syftet med vår uppsats samt att utesluta de frågor som inte var relevanta i förhållande till vårt syfte. Pilotstudien genomfördes med en student som uppfyllde de kriterier vi satt upp för studien. Detta ökade validiteten i vår studie. Ur ett validitetsperspektiv kan vi kritisera vårt urval. De resultat vi fått är inte heltäckande med tanke på att vi endast intervjuat fyra studenter av den totala urvalsgruppen på 41 studenter som fanns att tillgå i studien. Då lottningsstyrta vilka studenter vi intervjuat finns risken att vi endast intervjuat studenter med en liknande syn på friluftundervisningen.

³⁰ Hassmén, Nathalie & Hassmén, Peter, *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder* (Stockholm: SISU Idrottsböcker 2008), s. 135.

3. Resultat

Resultatdelens struktur bygger på studiens fyra frågeställningar som redovisas var för sig. Resultatet för varje frågeställning redovisas tematiskt där respondenternas svar vävs samman under de teman varje frågeställning består av.

Vi har valt att tydliggöra respondenternas citat genom att flytta in dem i texten, då vi funnit att citaten konkretiserar och lyfter fram svaren på frågeställningarna. I resultatdelen har vi kodat respondenterna med nummer. Numren har ingen betydelse för i vilken ordning intervjuerna genomfördes.

3.1 Vad är friluftsliv för studenterna och vilka centrala områden i friluftsliv är det viktigt att ha kunskap om?

Respondenterna som deltog i vår studie har alla en klar bild av vad friluftsliv är. Gemensamt för alla respondenter är att friluftsliv ska vara avkopplande, det ska genomföras utomhus och utan tävlingsmoment.

Friluftsliv för mig är att åka bort från civiliserade samhället och göra någon sorts aktivitet utanför det, att komma bort från stress och press och känna en sorts frihet. (Respondent 3)

Det är fysisk aktivitet man gör ute. Utanför de här traditionella idrottsgrenarna. (Respondent 2)

På frågan om vilka kunskaper som behövs för att utöva friluftsliv har respondenterna samma uppfattning. Det respondenterna ser som det mest centrala är säkerhet. Av respondenternas svar gick det att utläsa att begreppet säkerhet har flera innebörder. Begreppet innefattade: utrustning, planering och förberedelser. Att alla dessa delar är uppfyllda på ett tillfredsställande sätt är avhängigt för om friluftslivet kan förmedla positiva upplevelser och intryck.

Utrustning handlar för respondenterna om att ha rätt utrustning för ändamålet. Det viktiga är inte att ha de dyraste prylarna eller den bästa utrustningen. Den ska vara funktionell och göra det möjligt för alla att delta på ett sätt som inte känns påtvingat eller konstigt.

Jag vill att eleverna ska komma ut i skog och mark på ett naturligt sätt, utan att det ska vara pretentiöst, besvärligt eller kräva superduper utrustning. (Respondent 1)

Planering och förberedelser innefattar kunskap om hur man agerar under friluftslivet. Det är viktigt att veta hur man gör om någon blir sjuk eller skadad. Det kan också betyda praktisk kunskap i form av skidteknik, hur en eldstad byggs eller hur ett tält slås upp.

Planering och förberedelser handlar om att eliminera risker, att det ska vara säkert. (Respondent 3)

Det respondenterna vill förmedla till sina kommande elever är att friluftsliv ska vara lättgenomförligt och att de ska få en positiv upplevelse av friluftsliv. Friluftsliv behöver inte innebära en lång resa, det kan genomföras i närområdet och aktiviteterna behöver inte vara så avancerade. Alla respondenter anser att en positiv upplevelse är central för en bra friluftslivsundervisning.

Det jag vill förmedla till mina elever är att friluftsliv inte behöver vara särskilt krångligt eller pretentiöst, utan mer att det ska vara enkelt och lättgenomförligt. (Respondent 1)

Att få uppleva friluftsliv, få uppleva hur jag mår, hur det påverkar min psykiska hälsa på ett positivt sätt, det skulle jag vilja förmedla. (Respondent 4)

Respondenternas syn på friluftsliv är att det är upplevelsen som står i centrum. Den kunskap som behövs för att få en positiv upplevelse av friluftsliv kretsar kring säkerhet. Begreppet säkerhet innebär att man har en utrustning som är funktionell även om den inte är den dyraste på marknaden. Friluftaktiviteten måste vara genomtänkt och planerad för att uppnå trygghet i

gruppen. Att vara förberedd är också en viktig faktor. Praktiska kunskaper om hur man agerar bidrar till säkerheten och möjliggör att deltagarna får positiva upplevelser.

3.2 Hur har friluftslivsundervisningen påverkat studenternas intresse för friluftsliv?

Under intervjuerna med respondenterna pratade vi mycket om hur friluftslivsundervisningen påverkat deras intresse för friluftsliv, i positiv såväl som negativ bemärkelse. Hos respondent 1, 3 och 4 framgick det att undervisningen haft positiv påverkan på deras intresse. De kände sig säkrare och hade en större lust att genomföra friluftslivsaktiviteter efter friluftslivsutbildningen. Respondent 2 upplevde inte att friluftslivsutbildningen på GIH påverkat dennes intresse.

Hos de respondenter som upplevde en positiv påverkan på intresset för friluftsliv framgick det tre tydliga teman som bidragit till det ökade intresset: möjligheten att få testa nya aktiviteter, arbeta i grupp med studenter från andra klasser och upplevelserna studenterna fått under friluftslivsundervisningen.

Möjligheten att få testa nya aktiviteter och få nya erfarenheter var en starkt bidragande faktor till ett ökat intresse. Att leva i skog och mark, paddla kajak i skärgården och gå på tur i Abisko var för flera av respondenterna något de aldrig gjort förut.

Det är kul att prova på nya sätt att uppleva friluftsliv. Det har nog blivit ett djupare intresse för friluftsliv när man får uppleva nya saker, man hittar nya möjligheter att uppleva friluftsliv på. (Respondent 3)

Möjligheten att få arbeta i grupp med studenter från andra klasser sågs som något positivt. Att känna gemenskap med de andra och genomföra roliga aktiviteter var en bidragande faktor till det fördjupade intresset. Respondenterna upplevde att samarbetet inom gruppen var viktigt. Det fanns stora möjligheter att arbeta med gruppprocesser och gruppsykologi. Samtliga respondenter upplevde att de hamnat i väl fungerande grupper. I grupperna hjälpte de varandra, vilket bidrog till att friluftslivsupplevelsen blev positiv.

Det tredje temat, vilket var det som framgick tydligast under intervjuerna, var upplevelserna respondenterna fått under de veckor de tillbringat till skogs, havs eller till fjälls.

Respondenterna är av uppfattningen att undervisningen är upplevelsebaserad och syftar till att ge dem positiva upplevelser. Upplevelserna var den starkast bidragande faktorn till att intresset för friluftsliv ökat. Respondenterna upplever undervisningen som intressant, spännande och positiv. De beskriver att upplevelserna de fått under friluftsvveckorna har varit höjdpunkterna under hela utbildningen.

Jag kommer att tänka på två saker. Dels ett större intresse och en större glädje av att vara ute på friluftsliv. Att jag fått upp ögonen för det. Att man verkligen kan få en positiv upplevelse av det.

(Respondent 4)

Många som inte har ägnat sig åt friluftsliv innan blir omvända och tycker om det. De har berättat i efterhand att det var roligt, att det var en stor och häftig upplevelse eftersom de fått nya känslor som de inte har känt förut. (Respondent 3)

I intervjuerna framkommer omständigheter på friluftslivsutbildningen som respondenterna upplever negativt och som gör att utbildningen inte bidrar till ett ökat intresse. Respondent 1 upplever friluftslivet som alltför pretentiöst och att det framställs som något väldigt allvarligt, nästan farligt. Respondent 2 har en liknande uppfattning.

Det blev kanske lite för pretentiöst för mig. Allting blir väldigt upphaussat av lärarna, tänk på att ni ska vara ute en vecka säger de. Fixa ordentligt med mat och ha dyr utrustning, annars klarar ni er inte.

(Respondent 1)

Det framställs som att det är på liv och död allting. (Respondent 2)

Uppfattningen hos respondenterna är att det ofta blir ett tävlingsinriktat friluftsliv. Studenterna tävlar om vem som kommer först fram till dagens lägerplats, istället för att njuta av dagsetappen. Respondenterna upplever att tävling inte är syftet med friluftslivet, men att utbildarna inte aktivt försöker stävja denna problematik.

Det märks att GIH är sjukt sport. Det är alltid en tävling, det ska gå ganska fort. Alla ska till samma ställe och en del grupper småjoggar för att hinna fram fort. (Respondent 2)

Respondenterna uttrycker en medvetenhet om varför vissa studenter inte får positiva upplevelser av friluftslivet. Det beror dels på dåliga förberedelser. Momenten som ska utföras blir för svåra för vissa då de inte praktiskt klarar av att paddla kajak eller åka skidor med packning och pulka.

En del är sämre på att åka skidor till exempel. Man måste åka så fort man kan under hela dagen för att hinna fram till målet under de ljusa timmarna. De som hade det tungt fick väldigt lite tid för reflektion, om de ens kollade upp på landskapet. De kollade nog mest ner på skidorna och bet ihop, från morgon till kväll. (Respondent 3)

Respondenterna tror att detta kan lösas på två sätt. Studenten har ett eget ansvar att se till att de har tillräckliga praktiska kunskaper i t.ex. paddling och skidåkning innan friluftsvveckorna inleds. Dock anser de att utbildarna också har ett ansvar att se till att studenterna får de kunskaper som behövs och inte hindrar studenter från att delta i undervisningen p.g.a. för dåliga förkunskaper.

Inställningen till friluftsliv bland studenterna är också en avgörande faktor för att upplevelsen ska bli positiv och bidra till ett djupare intresse för friluftsliv. Respondent 1, 3 och 4 upplever att de var mycket positivt inställda till friluftslivsutbildningen, och att det till stor del bidragit till de positiva upplevelserna och i sin tur det ökade intresset. De studenter med, vad respondenterna har upplevt, negativ inställning redan innan kursen har börjat är också de som inte upplevt friluftslivet som något positivt och inte fått ett ökat intresse.

Min erfarenhet och min känsla är att de som inte har trivts och som haft en negativ erfarenhet, de har bestämt sig på förhand att de kommer få en negativ erfarenhet. (Respondent 4)

3.3 Vad har studenterna lärt sig av friluftslivsundervisningen och vilka synpunkter har de på undervisningen?

Att friluftsliv är ett kunskapsämne tydliggjordes under intervjuerna när respondenterna fick frågan om vad de har lärt sig under kurserna i friluftsliv. Utbildarna har enligt respondenterna fokuserat på att studenterna ska lära sig om miljö, allemansrätt, säkerhet, utrustning och personlig färdighet.

Miljö har varit en röd tråd genom undervisningen enligt respondent 1. Det var något som redan betonades under det första friluftslivet, det gröna friluftslivet. Där hölls seminarier kring miljö och källsortering. Respondent 1 upplevde att miljö även var ett återkommande tema i det blåa och det vita friluftslivet.

Jag tycker att miljö har varit en röd tråd genom alla friluftsliv. Det är något jag har börjat tänka mer på. Får dom (kommande elever) komma ut i skogen och får en bra upplevelse så leder det till att dom vill bevara skog och mark. (Respondent 1)

Allemansrätten var även det något som betonades av utbildarna i de olika friluftskurserna enligt respondent 3. Efter kurserna har respondent 3 fått upp ögonen för hur unikt och vilka möjligheter som allemansrätten ger upphov till.

Det är i Sverige ganska unikt hur man kan ägna sig åt friluftsliv med tanke på allemansrätten. Det är något som skulle vara bra att förmedla till eleverna. Att vi faktiskt har tillgång till skog och mark i det här landet och att det är lätt att utnyttja. (Respondent 3)

Säkerhet var ett återkommande tema i alla friluftskurserna enligt respondenterna. Respondenterna gav en tvetydig bild av säkerheten under kurserna. Utbildarna påtalade under kurserna hur viktig säkerheten var i de olika momenten som genomfördes, men det efterlevdes inte i praktiken. Respondenterna gav exempel på detta under det blåa friluftslivet då det blåste mycket och var hög sjö. Flera av studenterna tyckte att det var otäckt, men enligt våra respondenter tog utbildarna ingen hänsyn till detta.

Inför det blåa friluftslivet så hade de flesta inte paddlat kajak överhuvudtaget, det visade sig när vi skulle paddla från X. En student kunde inte styra så vi försökte hjälpa studenten inne i en vik men det gick inte. [---] En annan student gick runt efter 10min och det var ganska tuffa förhållanden för det blåste rejält den gången. [---] Vi skulle paddla en sträcka på fyra timmar, vi hann kanske två tredjedelar av den på sex eller sju timmar, för att det var så jävligt väder. [---] Det blev ganska mycket tjafs och många som var kritiska till säkerheten.

(Respondent 1)

Utrustning var en stor del av friluftslivsutbildningen enligt respondenterna. Utbildarna i friluftsliv lade stor vikt vid utrustning, det var ett återkommande tema i våra respondenters utsagor. Respondenterna ansåg att de efter friluftslivskurserna hade goda kunskaper kring vad som var bra och vad som var mindre bra utrustning, vad som var nödvändigt att ha med sig och vad som var mindre nödvändigt att ha med sig.

Jag lärde mig vad som är viktigt att ha med sig på friluftsliv. I början hade man med sig för mycket och fel grejor. (Respondent 4)

Respondenterna hade alla lärt sig att friluftsliv är ett bra verktyg att använda sig av när det kommer till grupputveckling. Under friluftslivsundervisningen har alla respondenter upplevt att det lades stor vikt vid grupputveckling. Utbildarna drog sig gärna undan och lät gruppen lösa de problem som uppstod. Alla respondenter upplevde detta på ett positivt sätt och kommer själva att använda sig av detta i deras kommande yrkesroll.

Lärarna har inte haft så stor roll egentligen när vi varit ute på friluftsliv. Utan de har väl varit ganska tillbakadragna för att vi ska ta ett eget ansvar. Det är väl en del av deras idé att vi ska lära oss.

(Respondent 4)

Personlig färdighet var ett återkommande tema i våra respondenters utsagor. Undervisningen upplevdes av våra respondenter som att den syftade till att studenterna skulle lära sig olika friluftslivstekniker (t.ex. paddla, åka skidor) samt att studenterna skulle känna en trygghet och vara bekväma ute på friluftsliv.

Personlig färdighet har varit en röd tråd genom undervisningen. Man har lärt sig att bli bekväm och att känna en trygghet att vara ute.

(Respondent 1)

Respondenterna kände att deras personliga färdighet i olika friluftstekniker hade ökat efter friluftskurserna.

Respondenternas svar på om det fanns en progression mellan friluftskurserna var tvetydiga. De menade att de inte såg en progression, det enda som skiljde kurserna åt var den fysiska ansträngningsgraden. Samtidigt sade respondenterna att det kan vara bra att börja med det gröna friluftslivet istället för det vita friluftslivet. Gör man fel eller har fel utrustning blir konsekvenserna mindre under det gröna än under det vita friluftslivet.

Jag tror absolut att man skulle kunna möblera om utan att det skulle sätta käppar i hjulet. Jag kan tänka mig att det kanske är bra att börja med det gröna friluftslivet före det vita. För att det får mindre konsekvenser om man gör fel på sommaren än på vintern.

(Respondent 3)

I två av de tre friluftskurserna ansåg respondenterna att det saknades en progression inom kurserna. I det blåa och gröna friluftslivet ansåg respondenterna att det inte tydligt framgick några förkunskapskrav på paddelteknik utan de ”kastades” ut på sjön oavsett om de kunde paddla eller inte. I det vita friluftslivet var det en tydligare progression. Studenterna fick prova och träna på att åka långfärdsskridsko på Östermalms IP innan de gav sig ut på sjöarna. Innan fjällturen fick studenterna prova och träna på att åka skidor i Lill-Janskogen.

Respondent 2 och 4 menade att en tydligare ämnesintegrering skulle vara positivt för deras lärande. Respondent 2 nämner genus som ett exempel på något som varit möjligt att integrera i friluftslivsundervisningen. Respondent 4 såg möjligheten att integrera andra delar av ämnet idrott och hälsa i friluftslivsundervisningen.

Alla kurser borde vävas in i varandra. Jag tycker att friluftslivet är det som, man är ändå ute under en längre tid, man är mycket med gruppen

och då är exempelvis genusfrågor en grej som man skulle kunna ta upp och verkligen se. (Respondent 2)

Hälsa är väldigt mångdimensionellt, det finns många perspektiv på hälsa som går att integrera i friluftslivsundervisningen. (Respondent 4)

Alla respondenter menade att återkoppling var något som förekom i liten omfattning under friluftslivsundervisningen. De menade att en bättre återkoppling från utbildarna hade bidragit till ett ökat lärande. Respondenterna menade även att en bättre återkoppling hade kunnat bidra till att de studenter som haft en negativ upplevelse av friluftslivet hade kunnat förstå orsaken till den negativa upplevelsen. Bättre diskussioner, reflektionsuppgifter och seminarier under och efter de olika friluftslivskurserna är något som betonades i respondenternas utsagor.

Man har inte fått någon feedback (återkoppling) överhuvudtaget. (Respondent 1)

Där kan jag vara kritisk och säga att det har varit dåligt, som mycket annat på GIH när det gäller feedback. Men pratar vi just friluftskurserna så har den varit dålig. (Respondent 4)

Den återkoppling som gavs under de olika friluftsliven kom till största delen från studenterna själva. De diskussioner som handlade om didaktik och hur man skulle kunna göra om det var en grund- eller gymnasieklass istället för en grupp GIH-studenter drevs av studenterna själva. Respondenterna önskade att utbildarna mer aktivt deltagit och drivit dessa diskussioner. Det berodde helt på vilken grupp man hamnade i om det blev bra diskussioner och återkoppling.

Det är studenterna själva som diskuterar det här. Jag tror inte alla studenter är intresserade utav den diskussionen heller. Så jag tror att det kan bli fel. Det är ingenting man borde räkna med att den kommer spontant så därför borde det vara någonting som styrs av lärarna (utbildarna). (Respondent 2)

3.4 På vilket sätt är utbildningen i friluftsliv relevant för den kommande yrkesrollen?

Under intervjuerna pratade vi med respondenterna om förhållandet mellan utbildning i personlig färdighet och utveckling av den didaktiska kompetensen under kurserna i friluftsliv. Det framgår tydligt att respondenterna uppfattar det som att tyngden ligger på personliga färdigheter. Genomgående under friluftskurserna koncentrerar sig utbildarna på att lära studenterna hur friluftsliv genomförs och inte didaktiska frågor som är direkt kopplad till studenternas kommande yrkesroll.

All form av friluftsliv har handlat om att vi ska uppleva det och bli duktiga på det. Inte alls det didaktiska, det har fallit bort tycker jag. I väldigt stor utsträckning. (Respondent 1)

Det är ju betydligt mer praktisk kunskap än didaktisk kunskap tycker jag. De (utbildarna) säger själv att det är en sorts upplevelseämne, att man måste pröva på och göra sakerna själv. Det blir upp till varje lärare själv hur man ska lägga upp det rent didaktiskt när man ska utbilda i det sen. Friluftslivet skiljer sig från de övriga ämnena, det har varit ännu mer praktisk utbildning än didaktisk utbildning i friluftslivet. (Respondent 3)

Respondenterna beskriver hur upplevelserna är viktiga och att det är viktigt att känna en personlig trygghet vid utövande av friluftsliv. Finns den personliga tryggheten tror respondenterna att det resulterar i ökad trygghet och säkerhet när de tar med en elevgrupp ut på friluftsliv.

Jag tycker att mycket av fokuset är att vi som elever på GIH ska känna oss bekväma med det. Vi får aldrig något riktigt exempel på upplägg, hur man kan planera en friluftsdag eller en friluftsvvecka. Det är mer att så här gör vi på GIH, och sen får du skraddarsy det efter din elevgrupp. (Respondent 1)

Respondenterna uttrycker en önskan om ett klarare förhållningssätt från utbildarna angående förhållandet mellan utbildning i personlig färdighet och utbildning i didaktisk kompetens.

Respondent 4 tror att det skulle vara nyttigt att väcka tanken hos studenterna om varför fokus ligger på den personliga färdigheten och vad syftet är. Respondenten tror att det är viktigt att utbildarna tar sig tid att diskutera och svara på frågor som kommer från många av studenterna angående det ovan nämnda.

Det framkommer att samtliga respondenter i olika grad känner att de har tillräcklig didaktisk kompetens för att undervisa i friluftsliv. Respondent 2 tycker inte alls att friluftslivundervisningen i sig har påverkat den didaktiska kompetensen. Det som har påverkat är de diskussioner som grupperna tagit upp själva, utan att utbildarna varit inblandade. De andra respondenterna tycker att de har tillräcklig didaktisk kompetens för att undervisa i friluftsliv, men ser samtidigt att den kunde ha varit större. De uttrycker en önskan om mer lärtillfällen där fokus ligger på hur man lär ut friluftsliv.

Det skulle vara bra om man fick mer didaktiska redskap. Framförallt om hur man ska arbeta med sådana som inte har positiva känslor inför och under friluftslivet utan bara tycker att allt är jobbigt, jobbigt, jobbigt. Hur man ska försöka motivera dem. (Respondent 3)

Det görs också en skillnad mellan ämnena på GIH där respondent 2 och 3 upplever att friluftslivet är det ämne som fokuserar minst på den didaktiska delen av utbildningen i förhållande till andra ämnen. Vilket resulterar i att de känner sig mindre didaktiskt kompetenta i friluftsliv jämfört med andra ämnen.

Jag känner att den (didaktisk kompetens) är stor nog för att klara att ha undervisning i det (friluftsliv). Men det är inte i samma utsträckning som de andra ämnena där man lärt sig mer rent didaktiska tips och tricks. (Respondent 3)

På frågan om respondenterna ser någon tydlig koppling mellan undervisningen i friluftsliv på GIH och undervisning i samma ämne på grund- och gymnasieskolan får vi divergerande svar. Respondent 2 upplever inte att det finns någon tydlig koppling. Respondenten tror inte att samma upplägg av friluftslivsundervisningen som finns på GIH går att genomföra i grund-

och gymnasieskolan. Respondent 1 och 2 efterlyser fler förslag på lättgenomförliga friluftslivsaktiviteter och hur friluftsdagar kan läggas upp.

Respondent 1, 3 och 4 tror att stora delar av friluftslivsundervisningen på GIH går att genomföra med elever i grund- och gymnasieskolan. De tror också att det skulle krävas anpassning av undervisningen för att få den genomförbar. Anpassningarna handlar till stor del om att se över ekonomi och tidstillgång.

Absolut tror jag att det går. Man får göra det i lite mindre skala.
(Respondent 1)

Jo men det kan man, stora delar i alla fall. Det känns som det är ganska avgörande vad man har för utrustning för vilken upplevelse man får, det kostar pengar. Det är svårt, men små moment går att genomföra, det tror jag absolut. (Respondent 3)

Jag kommer förmodligen inte arbeta på samma sätt. Alltså åka iväg i en vecka och åka upp till Abisko och gå på tur, utan det blir i mindre form. (Respondent 4)

Respondent 4 svarar även att en del av kopplingen är att det står i läroplanen att de ska bedriva friluftsliv i grund- och gymnasieskolan. Det tillhör idrottslärarens professionella uppdrag att undervisa i friluftsliv och det är därför nödvändigt att ha kunskap inom området.

4. Sammanfattande diskussion

Syftet med vår studie var att undersöka hur idrottslärarstudenterna upplevde friluftslivsundervisningen på lärarprogrammet på GIH.

Gemensamt för alla våra respondenter var att de såg friluftsliv som ett upplevelsebaserat ämne som ska vara avkopplande och genomföras utomhus utan tävlingsmoment. Det mest centrala begreppet i ämnet friluftsliv var säkerhet. Kunskaper om vad som är lämplig utrustning, hur man planerar och genomför friluftslivsaktiviteter var för våra respondenter

synonymt med begreppet säkerhet. Det respondenterna vill förmedla till sina framtida elever är goda upplevelser och att friluftsliv skall vara lättgenomförligt.

Backman skriver i sin avhandling att friluftslivundervisningen på idrottslärarprogrammet är upplevelsebaserad och syftar till att skapa ett intresse hos studenterna. Larsson kommer fram till samma sak i sin avhandling. Hon skriver att utbildarna som deltagit i hennes studie vill att friluftslivundervisningen skapar eldsjälar med hjälp av upplevelsebaserad inläring.³¹ Det råder en samsyn bland våra respondenter om vad friluftslivet på GIH bör gestaltas av och vi ser även kopplingen till Backmans och Larssons avhandlingar. Utbildarnas tankar om friluftsliv som ett upplevelsebaserat ämne, vilket framkommer i Backmans och Larssons avhandlingar, är något som våra respondenter tagit till sig och vill förmedla till elever i sin kommande yrkesroll.

Friluftslivsutbildningen på GIH hade ökat tre av fyra respondenters intresse för friluftsliv. Det som hade påverkat intresset positivt var i huvudsak tre faktorer: möjligheten att få prova på nya aktiviteter, arbeta i nya gruppkonstellationer och upplevelsena de fått av friluftsliv. Det som påverkat intresset för friluftsliv negativt var, enligt våra respondenter, huvudsakligen fyra faktorer: att friluftslivet framställs som något allvarligt och nästan farligt från utbildarnas sida, att studenterna skapade ett tävlingsinriktat friluftsliv som utbildarna inte försökte stävja, att vissa moment blev svåra p.g.a. studenternas ringa förkunskaper och att studenter hade en negativ inställning till friluftsliv innan kursstart.

Att bidra till ett ökat intresse för friluftsliv är viktigt, och det försöker utbildarna göra genom den upplevelsebaserade undervisningen och vad Backman kallar för exklusivt friluftsliv. I Larssons forskning betonar studenterna hur friluftslivet givit dem roliga upplevelser för stunden, naturupplevelser och utmaningar.³² Vi ser samma resultat hos våra respondenter.

I Larssons avhandling poängterar utbildarna att friluftslivsundervisningen skall bedrivas utan fokus på tävling eller rangordning.³³ Våra respondenter beskriver att det finns inslag av tävlingsmoment på GIH:s friluftslivsutbildning. Det är intressant att se hur våra respondenter beskriver att de företeelser som enligt utbildarna i Larssons avhandling inte ska förekomma

³¹ Larsson, s. 134f; Backman, s. 20f.

³² Larsson, s. 251f.

³³ Ibid., s. 146f.

inom friluftslivsutbildningen faktiskt gör det på GIH och är en av orsakerna till att studenternas intresse för friluftsliv inte ökar. Vi tror att detta beror på den tävlingsmentalitet som vi upplever finns bland studenterna. Det skapas en konflikt mellan idrottskulturen och friluftslivskulturen. Idrott är för många studenter en tävling där det handlar om att vinna, komma först eller vara snabbast. Då friluftslivet inte fokuserar på tävling blir det svårt för många studenter att anpassa sig till det tankesättet. Tävlingsmentaliteten som finns skapar en stress och en press i friluftslivsutbildningen som för många då tar udden av själva upplevelsen.

Våra respondenter uttrycker att studenternas inställning och intresse för friluftsliv innan kurserna startat är en avgörande faktor för om intresset ökar eller inte. Har studenterna en negativ inställning till friluftsliv är det ett hinder för att öka intresset. Backman beskriver samma företeelse. Det är svårt att påverka studenternas intresse för friluftsliv, eftersom de tidigare erfarenheter som studenterna har av friluftsliv är djupt rotade, samt att det är svårt att på kort tid ändra deras inställning.³⁴ Detta anser vi är intressant i förhållande till mängden tid och resurser som läggs på friluftslivsundervisningen, som enligt Backman och Larsson är stora för högskolorna.³⁵ Frälser man de ofrälsta, eller är det exklusiva friluftslivet givande bara för de som redan är intresserade av friluftsliv? Vi ställer oss frågan om kostnaderna motsvarar resultat i form av intresserade och didaktiskt kompetenta studenter?

I kurspromemoriorna för friluftslivskurserna framgår vilka krav på personliga färdigheter som ställs på studenterna efter avslutad kurs. Efter det gröna friluftslivet skall studenten ha fått formella kunskaper i friluftsliv med upplevelser, kulturinslag, vandring/orientering, paddling och baslägerverksamhet. Efter det vita friluftslivet skall studenten kunna använda avancerad förflyttningsteknik (olika former av skidåkning) i en komplex och avancerad miljö (vinterfjäll).³⁶ Vi noterar här att den personliga färdigheten är något som är centralt i friluftslivsundervisningen på GIH. Detta är även något våra respondenter uttrycker i våra intervjuer.

³⁴ Backman, s. 26f.

³⁵ Backman, s. 26f; Larsson, s. 147.

³⁶ Se bilaga 3. (Momentpromemior).

Larsson skriver i sin avhandling att utbildarna ställer krav på personliga färdigheter hos studenterna, men att det inte är det som är mest prioriterat.³⁷ I motsats till vad utbildarna i Larssons studie uttrycker att de fokuserar på, upplever våra respondenter att det framförallt är de personliga färdigheterna som utbildarna på GIH fokuserar på istället för de didaktiska. I Annerstedts avhandling kritiseras idrottslärarytbildningen i detta avseende. Det ställs för många krav på de personliga färdigheterna och för få krav på de didaktiska färdigheterna inom idrottslärarytbildningen. Studenterna blir duktiga på idrott men inte lika duktiga lärare.³⁸

Progressionen mellan och i de olika friluftskurserna var inte något som respondenterna ansåg framgick tydligt. Detta trots att det framgår i alla promemorior och kursplaner att friluftskurserna bygger på varandra och att en naturlig kunskapsprogression eftersträvas.

Vi tror att en tydligare kunskapsprogression i det blå friluftslivet hade bidragit till en ökad säkerhet under kursen samt gett en positivare upplevelse. Våra respondenter berättar att de mer eller mindre ”kastades” ut på sjön oavsett om de kunde paddla eller inte. Till skillnad från det vita friluftslivet där förkunskapskraven var tydligare. Innan det vita friluftslivet testades studenternas personliga färdighet i skridsko- och skidåkning. Vi tror att detta skulle vara en bra modell för utbildarna att använda sig av även i det blå friluftslivet. Tydligare förkunskapskrav på paddlingsteknik, inventering av studenternas personliga färdigheter och möjlighet att öva upp dem innan de skickas ut på det blå friluftslivet är något som vi tror skulle vara positivt, gynna lärandet samt den totala upplevelsen av kursen.

Våra respondenter ansåg att den didaktiska delen av friluftslivsundervisningen föll i skymundan. De önskade ett större inslag av didaktisk utbildning under friluftslivskurserna. Två av våra fyra respondenter upplevde att kurserna i friluftsliv var de kurser på lärarytbildningen som fokuserade minst på studenternas didaktiska utbildning, vilket medförde att respondenterna kände sig mindre didaktiskt kompetenta i friluftsliv i förhållande till andra ämnen. Detta påvisar även Annerstedt och Bergendahl i sin rapport. De skriver att de didaktiska idrottskunskaperna faller i skymundan och att de ämnesdidaktiska kunskaperna måste tydliggöras och höjas.³⁹

³⁷ Larsson, s. 146f.

³⁸ Annerstedt, s. 241f.

³⁹ Annerstedt & Bergendahl, s. 74.

Våra respondenter var alla överens om att återkoppling var något som förekom i liten utsträckning. En bättre återkoppling från utbildarna med mer diskussioner, seminarier och reflektionsuppgifter skulle enligt respondenterna bidra till ett ökat lärande. Detta är något som Backman poängterar i sin avhandling. Han menar att utbildarna inte enbart skall fokusera på att skapa ett eget intresse för friluftsliv hos studenterna. De måste skapa en förståelse hos studenterna varför friluftsliv har en så stark tradition i Sverige och att det tillhör deras professionella yrkesroll att undervisa i det. För att åstadkomma detta är det viktigt att det finns relevant litteratur och att studenterna ges möjlighet att reflektera, analysera och diskutera friluftsliv.⁴⁰ Precis det våra respondenter saknar i friluftslivsutbildningen på GIH.

I kurspromemoriorna för friluftslivsutbildningen på GIH framgår det tydligt att den didaktiska delen av utbildningen är viktig. Under de olika kurspromemoriorna för grönt, blått och vitt friluftsliv går det bl.a. att läsa:

- ”studenten kan skapa, genomföra och analysera lärmiljöer för barn och ungdomar i friluftsliv.”
- ”studenten undervisar och uppvisar ett analytiskt och reflekterande didaktiskt resonemang om delmomentets kunskapsområden.”
- ”studenten kan tillämpa, utöva och värdera olika former av idrott som medel för etisk och social utveckling samt hälsa och välbefinnande i ett didaktiskt helhetsperspektiv.”⁴¹

Att utbildningen i friluftsliv ska ha ett didaktiskt fokus framgår tydligt i kursplanerna. Våra respondenter upplever dock inte detta. Det är anmärkningsvärt att det respondenterna upplever att de lär sig inte står i direkt förhållande till vad kurspromemoriorna beskriver att studenterna skall lära sig.

Utifrån våra respondents svar tror vi att ett sätt att komma åt problemet med bristfällig didaktisk kompetens är att den didaktiska delen av friluftslivsutbildningen på GIH måste öka. Medvetenheten om vilka didaktiska mål som står i kurspromemoriorna bör tydliggöras i utbildningen som måste få ett tydligare didaktiskt fokus. Samtidigt ger utbildning i personliga färdigheter studenterna positiva upplevelser och skapar en säkerhet och trygghet som är viktig när man tar med en elevgrupp ut på friluftsliv. Vi anser att undervisningstiden för personliga

⁴⁰ Backman, s. 46f.

⁴¹ Se bilaga 3. (Momentpromemior).

färdigheter bör minskas i förmån för undervisningstid som ägnas åt att göra studenterna mer didaktiskt kompetenta. Fördelningen av undervisningstiden är en svår balansgång då en kombination av personlig färdighet och didaktisk kompetens är nödvändigt för att undervisningen skall resultera i en kompetent lärare.

För att höja de didaktiska ämneskunskaperna i friluftsliv samt öka relevansen av utbildningen i friluftsliv för studenternas kommande yrkesroll är fler diskussioner, reflektioner och en bättre återkoppling från utbildarna nödvändig. Den sortens undervisning förekommer i för liten skala, vilket vi finner stöd för i Backmans studie⁴² och även i våra respondenters utsagor. De stora kraven på personlig färdighet och de tävlingsmoment som förekommer inom friluftslivsundervisningen är två faktorer som inte bidrar till ett ökat intresse hos studenterna. En undervisning där reflektion, diskussion och återkoppling är ett naturligt inslag tror vi skulle stävja det ovannämnda. Studenterna med en negativ upplevelse av friluftslivet skulle då ges en möjlighet att utvärdera och reflektera över upphovet till den negativa upplevelsen.

I likhet med studenterna som deltog i Larssons doktorsavhandling tror tre av våra respondenter att de kommer ha nytta av friluftslivsundervisningen här på GIH och att den går att använda sig av i deras framtida yrkesroll, med vissa förändringar. Dock framgår det tydligt i den nationella utvärderingen av grundskolan som Skolverket genomförde 2003 att friluftsliv är av ringa omfattning i grundskolan.⁴³ Backman tror att förklaringen till den ringa omfattningen beror på att det exklusiva friluftsliv som bedrivs på högskolan inte är väl förankrat i grund- och gymnasieskolan.⁴⁴ Respondent 2 är inne på samma sak. Respondenten menar att det friluftsliv som bedrivs på GIH inte går att genomföra i grund- och gymnasieskolan, eftersom det friluftsliv som bedrivs på GIH är för kostsamt och tar för mycket tid.

Respondenterna har tydligt uttryckt att friluftslivet ska vara lättgenomförligt och att det inte ska krävas för mycket utrustning. Det lättgenomförliga friluftslivet som respondenterna förespråkar stämmer dåligt överens med det exklusiva friluftsliv som Backman beskriver att studenterna huvudsakligen utbildas i på idrottslärarprogrammet.⁴⁵ Respondent 1 och 2 efterlyser fler förslag på lättgenomförliga friluftslivsaktiviteter och hur friluftsdagar kan

⁴² Backman, s. 46f.

⁴³ *Nationella utvärderingen av grundskolan*, s. 153.

⁴⁴ Backman, s. 46f.

⁴⁵ *Ibid.*, s. 46f.

läggas upp. Fler förslag av den karaktären tror vi kan göra GIH:s friluftsliv mer relevant för studenternas kommande yrkesroll.

4.1 Slutsats

I vår studie är det tydligt att respondenterna delar utbildarnas syn på vad friluftsliv är. Det går att se liknande mönster i tankarna om vad friluftsliv ska innehålla och vad det ska ge, slutsatsen blir att utbildarnas syn på ämnet anammas av studenterna. Utbildarna vill förmedla positiva upplevelser och erfarenheter av friluftsliv, vilket är vad våra respondenter upplever att de får.

Friluftslivsundervisningen fokuserar på personliga färdigheter och den didaktiska delen av idrottsläraryrket faller i skymundan. Vi anser att fler diskussioner, reflektionsuppgifter och en bättre återkoppling hade bidragit till ett ökat lärande, varit bra för helhetsupplevelsen av friluftslivsundervisningen på GIH samt ökat utbildningens relevans för studenternas kommande yrkesroll.

4.2 Självkritik

Vår studie är begränsad av urvalet. Det slumpmässiga urval vi gjort genom lottning medför risken att endast respondenter med liknande värderingar och åsikter får komma till tals. Hade vi lottat fram andra studenter skulle svaren kunnat se annorlunda ut.

Intervjustudien bygger på våra tolkningar av respondenternas utsagor. Om tolkningen genomförts av någon annan skulle resultatet kunnat se annorlunda ut. Den risken föreligger alltid vid kvalitativa studier.

Våra studenter kan ha haft olika utbildare vid de olika friluftskurserna. Det är en faktor som kan ha påverkat upplevelsorna av friluftslivsundervisningen i såväl negativ som positiv bemärkelse. Detta är något som vi inte tagit hänsyn till i vår studie.

4.3 Fortsatt forskning

En av frågeställningarna behandlar friluftslivsutbildningens relevans i studenternas kommande yrkesroll. Det vore intressant att göra en uppföljningsstudie på avgångsstudenterna och undersöka om och hur de jobbar med friluftsliv i grund- och gymnasieskolan. Det skulle ge ett intressant underlag för hur friluftslivsutbildningen på GIH bör bedrivas och var fokus ska ligga samt en direkt koppling mellan lärarutbildningen och undervisningen i friluftsliv på grund- och gymnasieskolan.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor

I författarnas ägo;

Bandupptagning

Intervju 11/10 2010

Intervju 13/10 2010

Intervju 21/10 2010

Intervju 21/10 2010

Transkriberingar av intervjumaterialet

Tryckta källor

Annerstedt, Claes, *Idrottslärarna och idrottsämnet. Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv*, Acta Universitatis Gothoburgensis, (diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 1991).

Annerstedt, Claes & Bergendahl, Lars, *Attraktiv utbildning: en studie av lärarutbildningar i idrott och hälsa*, (Göteborg: Göteborgs universitet, 2002).

Backman, Erik, *Teaching and learning friluftsliv in Physical Education Teacher Education*, Institutionen för samhälle, kultur och lärande, (diss. Stockholm: Lärarhögskolan Stockholm, 2007).

Eriksson, Charli, *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU-03): Idrott och hälsa*, (Skolverket: Stockholm, 2005).

Krag Jacobsen, Jan, *Intervju – Konsten att lyssna och fråga*, (Köpenhamn, Hans Reitzels Förlag, 1993).

Larsson, Lena, *Idrott – och helst lite mer idrott. Idrottslärarstudenters möte med utbildningen*, Institutionen för utbildningsvetenskap med inriktning mot tekniska, estetiska och praktiska kunskapstraditioner, (diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2009).

Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna: Lpo 94 : Lpf 94 (Utbildningsdep., Stockholm, 1994).

Hassmén, Nathalie & Hassmén, Peter, *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*, (Stockholm, SISU Idrottsböcker, 2008).

Skolverket, *Grundskolans Kursplaner och betygskriterier 2000*, (Västerås: Edita Västra Aros, 2002).

Elektroniska källor

GIH Stockholm, *Kursplaner på lärarprogrammet*, 2010-06-16

<<http://gih.se/templates/ihsDownloadFile.aspx?F=L3VwbG9hZC9VdGJpbGRuaW5nc2F2ZC9LdXJzcGxhbmVyL0zDpHJhcnByb2dyYW1tZXQvSHQgMTAvVG9yYbWluM19JZHJvdHRfZGlkX2lucl9JSV8zMGhwX0xHSUREMi5wZGY=>> (Acc. 2010-10-20)

GIH Stockholm, *Kursplaner på lärarprogrammet*, 2007-12-19

<<http://gih.se/templates/ihsDownloadFile.aspx?F=L3VwbG9hZC9VdGJpbGRuaW5nc2F2ZC9LdXJzcGxhbmVyL0zDpHJhcnByb2dyYW1tZXQvVnQgMDgvSW5yIDEgSWRyb3R0IGRpZCBpbmJpa3RuIGdydW5ka3VycyAzMGhwIDIwMDcxMjE5LnBkZg==>> (Acc. 2010-10-20)

GIH Stockholm, *Kursplaner på lärarprogrammet*, 2009-12-18

<<http://gih.se/templates/ihsDownloadFile.aspx?F=L3VwbG9hZC9VdGJpbGRuaW5nc2F2ZC9LdXJzcGxhbmVyL0zDpHJhcnByb2dyYW1tZXQvVnQgMTAvSWRyb3R0X2RpZl9pbnJfcGFieWdnbnMkXzMwIGhwX1Jldl8yMDA5MTIxOC5wZGY=>> (Acc. 2010-10-20)

Regeringskansliet, *Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer*, 1999-12

<<http://www.sweden.gov.se/content/1/c4/19/03/a85c328c.pdf>> (Acc. 2010-09-20)

Skolverket, *Nationell kursplan för Idrott och Hälsa A*, 2000-07

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=1011&infotyp=5&skolform=21&id=3201&extraId=>> (Acc. 2010-11-17)

Skolverket, *Nationell kursplan för Idrott och Hälsa B*, 2000-07

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=1011&infotyp=5&skolform=21&id=3121&extraId=>> (Acc. 2010-11-17)

Bilaga 1 Litteratursökning

Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka hur idrottslärarstudenterna upplever friluftslivsundervisningen på lärarprogrammet på Gymnastik- och Idrottshögskolan i Stockholm.

Frågeställningar

- Vad är friluftsliv för studenterna och vilka centrala områden i friluftsliv är det viktigt att ha kunskap om?
- Hur har friluftslivsundervisningen påverkat studenternas intresse för friluftsliv?
- Vad har idrottslärarstudenterna lärt sig av friluftslivsundervisningen och vilka synpunkter har de på undervisningen?
- På vilket sätt är utbildningen i friluftsliv relevant för den kommande yrkesrollen?

Vilka sökord har du använt?

Friluftsliv, outdoor education, Sweden, school, idrottslärarutbildning, idrott och hälsa, lärarutbildning, physical education teachers education,

Var har du sökt?

GIH:s bibliotekskatalog, LIBRIS, Google och CSA.

Sökningar som gav relevant resultat

CSA: outdoor education and Sweden and school
GIH:s bibliotekskatalog: Lena Larsson
GIH:s bibliotekskatalog: idrott och hälsa, lärarutbildning

Kommentarer

Vår handledare tipsade oss om Lena Larsson och hennes avhandlingar.

Annerstedts avhandling *”Idrottslärarna och idrottsämnet. Utveckling, mål, kompetens – ett didaktiskt perspektiv”* hittade vi som en av referenserna i Backmans avhandling *”Teaching and learning friluftsliv in Physical Education Teacher Education”*.

I Lena Larssons avhandling *”Idrott – och helst lite mer idrott: Idrottslärarstudenters möte med utbildningen”* hittade vi Skolverkets *”Nationella utvärderingen av grundskolan 2003”* som en av referenserna.

På skolverkets hemsida hämtades LPO 94 och kursplanerna för Idrott och Hälsa.

På GIH:s frontersida hämtades promemoriorna för det gröna, blåa och vita friluftslivet.

Bilaga 2 Frågebatteri

Vad är friluftsliv för studenterna och vilka centrala områden i friluftsliv är det viktigt att ha kunskap om?

Vad är friluftsliv för dig?

Vilka kunskaper är de mest centrala inom friluftsliv anser du?

Vad vill du förmedla till dina elever när det kommer till friluftsliv?

Hur har friluftslivundervisningen påverkat studenternas intresse för friluftsliv?

Vad har du upplevt under de friluftskurser du deltagit i?

Är det positiva eller negativa upplevelser? Varför positiva/negativa upplevelser?

På vilket sätt har undervisningen skapat ett djupare intresse för friluftsliv? Varför/varför inte?

Vad har påverkat dina upplevelser?

Vad har idrottslärarstudenterna lärt sig av friluftslivsundervisningen på idrottslärarutbildningen?

Vilka kunskaper har du tillgodosett dig under friluftslivsundervisningen?

Hur har du tillgodosett dig dessa kunskaper?

Vad kommer du ta med dig av friluftslivsundervisningen?

Finns det en tydlig röd tråd i friluftslivsundervisningen? Vad är den?

Vilken typ av pedagogik används?

Känner du dig didaktiskt kompetent inom friluftsliv? Varför/varför inte?

Önskar du dig mer/mindre av något område inom friluftsliv? Vad/varför?

På vilket sätt är utbildningen i friluftsliv på idrottslärarutbildningen relevant för den kommande yrkesrollen?

Ser du/finns det någon koppling mellan undervisningen i friluftsliv på GIH och undervisningen i grund- och gymnasieskolan?

Vad kommer du ta med dig av friluftslivundervisningen?

Kommer du bedriva friluftsliv i liknande form som på GIH?

Vad kommer du använda dig av för friluftsliv? Har undervisningen på GIH påverkat ditt sätt att tänka kring friluftslivsundervisning?

Bilaga 3 Momentpromemorior GIH

Sommarfriluftsliv med Orientering 3 hp

Kursen ingår i Idrott, lek och grundformer II, 7.5 hp

Mål och syfte:

Formella och funktionella kunskaper i friluftsliv med upplevelser, kulturinslag, vandring/orientering, paddling och baslägerverksamhet samt grupp och ledarprocesser.

Innehåll:

- Baslägerverksamhet
- Olika förflyttningssätt i naturen
- Ekologi och miljö
- Grupprocesser
- Säkerhet vid friluftsliv
- Kartkunskap

Förväntade

studieresultat:

- Praktiskt genomföra akut omhändertagande efter skada och kunna beskriva hur rehabiliteringsprocessen är upplagd,
- Kunna redogöra för fakta och visa förståelse för grundläggande begrepp samt visa på personlig färdighet inom de olika praktiska momenten som ingår i kursen samt visa förmåga att på ett grundläggande sätt reflektera över det egna lärandet inom respektive moment

Orienterings- och blå/grön friluftslivsdidaktik, 3 hp

Delmoment ”Orienterings- och blå/grön friluftslivsdidaktik”

Delmomentet ingår i momentet Idrottslära fortsättning 1 (ILG3)

Kurs: Idrottslära, didaktisk inriktning, fortsättning 30 hp

Förväntat studieresultat: Efter genomgången kurs förväntas studenten ha förmåga att:

- ur ett didaktiskt perspektiv kunna planera, värdera och argumentera för, genomföra och vara flexibel i samt utvärdera och bedöma undervisningssituationer,
- tillämpa, utöva, och värdera olika former av idrott som medel för etisk och social utveckling samt hälsa och välbefinnande i ett didaktiskt helhetsperspektiv,

Mål: Målet med delmomentet är att studenten:

- får upplevelser av friluftslivskaraktär
- får en förståelse för det svenska friluftslivets kulturarv
- får kunskaper i friluftsliv, säkerhetsfrågor och lärarskap i relation till blå/grön friluftslivsdidaktik
- får kunskaper om friluftslivets hälsovärde samt kunskaper om miljö och hållbar utveckling
- kan skapa, genomföra och analysera lärmiljöer för barn och ungdomar i friluftsliv

Innehåll:

- didaktik, metodik och friluftsteknik inom blått/grönt friluftsliv och orientering
- naturen som lek- och lärosal
- integrering av friluftsliv och andra skolämnen
- frågor som rör miljö och hållbar utveckling inom friluftsliv
- friluftsliv för barn och ungdomar
- utrustnings- och säkerhetsfrågor vid friluftsliv med barn och ungdomar
- navigation och orientering samt skärgårdsväder
- havskajakpaddling med turplanering

Delmomentkrav: För att studenten ska bli godkänd på delmomentet krävs deltagande i seminarier och laborationer. Vidare krävs godkänt betyg i examinationerna för delmomentet. Vidare krävs godkänt betyg i den övergripande examinationen gällande hela momentet.

Vinterfriluftsliv med skidåkning

i ett ledarskaps- och grupperspektiv

Delmoment: Vinterfriluftsliv med skidåkning i ett ledarskaps- och grupperspektiv (3 hp)

Moment: Idrottslära påbyggnad I (moment 2)

Kurs: Idrott didaktisk inriktning, påbyggnadskurs, avancerad nivå

Förväntat studieresultat

Efter delmomentet förväntas studenten kunna använda avancerad förflyttningsteknik (olika former av skidåkning) i en komplex och avancerad miljö (vinterfjäll). I denna miljö förväntas studenten kunna utöva ledarskap med didaktiska överväganden (förutsäga, värdera, prioritera, planera, genomföra och utvärdera) med avseende på gruppen, säkerhet och friluftsmässighet.

Innehåll

- Friluftsliv i vinter- och fjällmiljö
- Skidåkning (längd-, tur- och utförsåkning) med avseende på teknik, metodik och didaktik
- Säkerhet i samband med skidåkning och vinterfriluftsliv
- Ledarskap och gruppprocesser med avseende på friluftsliv

Bedömning

Bedömningsmatris för Vinterfriluftsliv med skidåkning i ett ledarskaps- och grupperspektiv

<i>Studenten har förmåga att</i>	Godkänt	Väl godkänt
<i>integrera kunskaper från delmomentets kunskapsområden (ledarskap, gruppprocesser och säkerhet samt biomekanik/teknik och rörelselära/teknik med friluftsliv och skidåkning*).</i>	Studenten visar en viss förmåga att integrera kunskaper från de olika kunskapsområdena med friluftsliv och skidåkning.	Studenten visar en förmåga att självständigt integrera och analysera kunskaper från de olika kunskapsområdena med friluftsliv och skidåkning.

<p><i>kunna utföra och förevisa.</i></p>	<p>Studenten utför momenten tekniskt korrekt men med något bristande kontroll och/eller balans och/eller flyt.</p> <p><i>Längdåkning</i> -diagonalåkning på plant underlag -stakning på plant underlag -tillämpad åkning i lätt terräng</p> <p><i>Utförsåkning</i> -tillämpad åkning med parallella skidor i medelbrant terräng, sväng i sväng (jämn svängradie)</p>	<p>Studenten utför momenten tekniskt korrekt och med balans, rytm och anpassat tempo.</p>
<p><i>genomföra och leda en tur av friluftslivskaraktär i fjällmiljö vintertid.</i></p>	<p>Studenten genomför turen på ett friluftsmässigt** och säkert sätt på individnivå med ledarövningar.</p>	<p>Studenten har förmåga att planera, genomföra, leda och utvärdera en dagstur för andra, vilken genomförs på ett allt igenom friluftsmässigt** och säkert sätt.</p>
<p><i>kunna undervisa i och om delmomentets kunskapsområden utifrån metodiska och didaktiska resonemang.</i></p>	<p>Studenten undervisar och uppvisar ett analytiskt och reflekterande didaktiskt resonemang om delmomentets kunskapsområden.</p>	<p>Studenten konstruerar och designar utvecklande lärmiljöer samt utvärderar utfallet.</p>

* I begreppet skidåkning ingår längdskidor, alpint (slalom) & snowboard

** Friluftsmässigt innebär i detta sammanhang tillämpning av kunskaperna inom områdena förflyttningsteknik, kost och vätska, funktionell klädsel och ändamålsenlig utrustning, övernattning i friluftsmiljö, kartkunskap och orientering, säkerhet och första hjälpen.